

वर्जितं पुरं । ... तत्रान्यत्सुलभम् ... तोयादनुत्तमात् [Read त्] EI. xii. 26. 24; का वा दीप्तिरनुत्तमे लोकेषु SatDū. 212. 29; AnuBh. 43. 20 (on i. 1. 23); सती । ... अत्रानोति प्रेय चानुत्तमां गतिम् SūktiRa. 26. 7; (मधुसूदनः) ददौ च कंसभृत्यानां ददतां तत्र जीवितम् । ... ऊर्ध्वं गतिमनुत्तमाम् Yādavā. 10. 58; मनोजवित्वं नाम कायस्य मनोवदनुत्तमो गतिलाभः SarvaDaSam. 15. 574; इत्थं कलत्रोक्तिमनुत्तमां स श्रुत्वा ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 2. 48; नास्त्युत्तमं शास्त्रमस्मादित्यनुत्तमम् NyāySu. (Ja.) 4A. 9 (on i. 1. 1); सप्तधाभिनिधित्तानि शुद्धिमायान्यनुत्तमाम् RaseCin. 6. 3; उर्वरश्च प्रज्वरश्चोभौ ... ब्रह्मलोकेऽप्यनुत्तमो HastyAyur. 55. 4 (1. 8); 293. 23 (2. 60); (ग्राहे) दीप्ते सिद्धिरनुत्तमा नरपतेः DaivaVa. 1. 7; अस्ति क्षीराणोवोद्भूतमपं पुष्पमनुत्तमं EI. iii. 37. 5; xvii. 113. 7; सर्वेषामेव रत्नानां स्त्रियो रत्नमनुत्तमम् VetāPañ. (Śi.) 36. 1; Māthavā. 205; कर्तुं स्नेहमनुत्तमम् । सज्जनानां स्वभावोऽयम् SimhāDvā. 189. 2; मुष्टिप्रसङ्गमनुत्तमम् । नाभिमण्डलगाम्भीर्यलावण्यं केन वर्ण्यते Mādhavā. 33; सर्वेषु सुखास्यस्य योगेष्वयमनुत्तमः AnaṅgaRa. 7. 70; त्वयापि लब्धं भगवन्नदानानीमनुत्तमं पात्रमिदं दयायाः CaitaCa. 197. 17(8); पद्मं वयांस्येष्वन्त्यं नेष्टम् ... । मध्यमे बालवार्धक्ये ... । अनुत्तमे तु कौमारयोवने SilpaRa. i. 15. 18; ii. 2. 131; (गतिम्) अनुत्तमा उत्कर्षप्रतियोगिनीम् VirāMi. 156. 5 (on 1. 87); VirāMi. (Paribhāṣā.) 61. 19; पाण्डित्येन प्रचण्डेन येन माघन्ति दुर्जेनाः । तेनैव सज्जना रूढा यान्ति शान्तिमनुत्तमाम् RasGaṅ. 618. 7; आस्याय वैराग्यमनुत्तमं यस्त्रैलोक्यलक्ष्मीं न तृणाय मेने ŚivLi. 2. 2; विधाता ... अत्यर्थमस्तुवद् स्तोत्रैर्योगनिद्रामनुत्तमाम् ParamāKā. 119. 49 [AmaK. 2138; ParyāRaMā. 215; AbhidhāRaMā. 4. 4; ŚabdaBhePra. (Pu.) 6. 38; AbhidhāCin. 1439; ŚabdaBhePra. (Ma.) 1. 12; ŚabdaRa. (Vā.) 3149; ParaNā. 1504; ŚabdaRa. (Su.) 6. 41; KośaKaTa. 2. 390]; **IAI** than which there is nothing higher or highest in degree, immense- युधिष्ठिरमुदीक्षन्तः सेतुर्दुःखमनुत्तमम् MahāBhā. iii. 245. 6; बृहन्नदा ... दुःखमप्यनुत्तमम् MahāBhā. iv. 23. 23; महात्मना तेन प्राप्तं कृच्छ्रमनुत्तमम् MārK. 8. 2; तेजोभिः ... अदस्त्वया नुत्तममनुत्तमं तमः ŚiśuVa. 1. 27; भास्वान् भास्वानपि ... तमोऽनुत्तमं नो नेता नेतुं तनुत्वम् JinaS. 3. 2; श्रुतिनोदितधर्मश्च नात्मानं भावयेन्नरः । स एवमात्मघाती स्यात्पातकिनामनुत्तमः BṛNāraP. 3. 70; (मेनका) व्यवसायं ततो ज्ञात्वा तस्या विघ्नमनुत्तमम् । इन्द्रेण प्रेषिता चैषा न च भद्रकरा भवेत् PadmP. ii. 3. 7; **IAIII** than which there is nothing more intense, deep आकाशमीक्ष्याथ स दीर्घमुष्णं मुमोच निःश्वासमनुत्तमं हि VāmaP. 59. 6; **IB** not having the first person finite endings (in it) विभाषितं सोपसर्गमनुत्तमम् P. viii. 1. 53; सर्वेषामात्मने सार्धधातुकेऽनुत्तमे पञ्चम्याः Kātan. iii. 5. 18; हन्त इत्यनेन युक्तमनुत्तमं लोडन्तं वानुदात्तम् SiddhāKau. 661A. 3 (on viii. 1. 54); **2AI** not the last one अतिरात्रावनुत्तमस्त्र्यहो भवति JaimiBr. 2. 317; नक्षत्रमनुत्तमा मुक्तमलेचरमनुत्तमम् GopāKeCan. 136. 28; **2AII** other than the last sound of the consonant-class (i. e. other than the nasal) स्पर्शकारो न परैरनुत्तमैः (संयुज्यते) RPrāti. 12. 2; नानुत्तम उत्तमपरः (द्वित्वमापद्यते) TaiPrāti. 14. 24; स्पर्शादनुत्तमादुत्तमपरादानुपूर्व्यान्नासिक्याः TaiPrāti. 21. 12; स्ववर्ण्ये चानुत्तमे (पूर्वां वर्णां न द्विरुच्यते) VājaPrāti. 4. 117; पदान्तानामनुत्तमानां तृतीया घोषवत्स्वरेषु CaturA. (Śau.) 2. 2; 1. 99; स्पर्शादुत्तमादनुत्तमस्यानुत्तमे CaturA. (Śau.) 2. 20; **2BI** not good, inferior अप्रमाणं तु तत्रोक्तमश्रद्धेयमनुत्तमम् MatsyaP. 109. 4; यच्चाल्यन्तविशीर्ण-जीर्णमुषितम् ... एतद्धान्यमनुत्तमं परिहरेत् KalyāKā. 4. 26; सुभ्रूनीहमिति ब्रवीम्य-वितथं ना त्वं यतोऽनुत्तमः VakroPañ. 18; अनुत्तमा इत्यनेन यथोत्कृष्टस्थापकृष्टोऽपि SaraKaṅthā. 12. 20; नीचोऽनुत्तमः सन्तमुत्तमम् ... ताडयन् ... नान्द्रेष्यः DaṇḍaVi. 216. 17; दन्तग्राह्यमनुत्तमं सलवणैः शैवालकैः संवृतम् । ... न पिबेन्नरं जडं दोषलम् BhojanKu. 191. 8; **2BII** not the best one (i. e. slightly inferior) सत्यं भवेदेव कर्मादिना भगवत्प्रसादस्तथापि तस्यानुत्तमत्वाज्ज्ञानसाध्य-स्यैवोत्तमत्वात् । अनुत्तमेन स्वर्गादिमात्रसिद्धेरुत्तमेनैव मोक्षसिद्धेस्तत्साधनं ज्ञानमपेक्षितम् TattvPrakā. 6B. 5 (on i. 1. 1); **2BIII** not better (i. e. inferior or equal) अपरं तु गुणीभूतव्यङ्ग्यं वाच्यादनुत्तमे व्यङ्ग्ये । अपरं वाच्यम् । अनुत्तमत्वं न्यूनतया साम्येन च संभवति SāhiDa. 238. 2.

अनुत्तम (an-uttama) m. 1 epithet of Viṣṇu अनुत्तमो दुराधर्यः ... केशवस्य नाम्नां सहस्रम् MahāBhā. xiii. 135. 22; PāñcaRā. (Nā.) iv. 3. 34; 2 epithet of Śiva अनुत्तमः ... । एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव वृषभध्वजम् LiṅgaP. i. 98. 100; SaurP. 41. 30; 41. 84; शिवो भिषगनुत्तमः । ... एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव हि हरं हरिः ŚivaP. iv. 35. 19 (391A. 13); iv. 35. 74 (392B. 6)

अनुत्तमगतिलाभ (anuttamagati-lābha) m. acquisition of excellent speed शरीरस्य मनोवदनुत्तमगतिलाभो मनोजवित्वम् RājMār. 61. 6; कायस्यानुत्तमगतिलाभो मनोजवित्वम् YogSā. 59. 17(3)

अनुत्तमगुण (anuttama-guṇa) adj. who has excellent qualities अहो S. D. 346

वतानुत्तमगुणोऽसि KāṅhUBh. 129. 4 (on 2. 11)

अनुत्तमत्व (anuttama-tva) n. All the state of not being the best or excellent उत्तमयुवशब्देन तत्संविद्युच्यते । न तु कायः । ... चैतन्यस्यैव हि परमार्थत उत्तमयुवत्वं विशेषः । ... अनुत्तमत्वे तु (न) दाढ्यमयुवत्वे न सा रतिसंविद् AbhinBhā. i. 392. 22 (on 6. 45); कर्मादिना भगवत्प्रसादस्तथापि तस्यानुत्तमत्वाद् ज्ञानसाध्यस्यैवोत्तमत्वात् । अनुत्तमेन स्वर्गादिमात्रसिद्धेरुत्तमेनैव मोक्षसिद्धेः TattvPrakā. 6B. 5 (on i. 1. 1); **All** the state of not being superior (i. e. being inferior or equal) (गुणीभूतव्यङ्ग्यं वाच्यादनुत्तमे व्यङ्ग्ये) अनुत्तमत्वं न्यूनतया साम्येन च संभवति SāhiDa. 238. 3; **B** the state of being the best (i. e. beyond which there is no better) तस्य (शास्त्रस्य) च परत्वं नामान्यत्र संभवतीत्यनुत्तमत्वमेव NyāySu. (Ja.) 4A. 13 (on i. 1. 1)

अनुत्तमदोजितश्री (anuttamadorjita-śrī) adj. having excellent splendour due to invincible vigour यश्च । शौर्यातिरेकशुद्धमनुत्तमदोजितश्रीः । धत्ते ... मधुपापिपङ्क्तिर् HarVi. 31. 27 (comm. अनुत्तमपरित्यक्तेन मदेनोजिता श्रीर्यस्य)

अनुत्तमदोजितश्री (anuttamadorjita-śrī) adj. who has won glory with the unsurpassed power of arms, HarVi. 31. 27 (comm. अनुत्तमेन सर्वातिशयिना दोष्णा मुजेन जितश्रीर्भवति)

अनुत्तमनियोकृत्का (anuttamaniyokṛt-kā) adj. (f.) having an inferior (person) as inducer अनुत्तमनियोकृत्काभ्यर्थेना यथा मम पुत्रमध्यापय VedāntKa. 387. 19 (on iii. 2. 38)

अनुत्तमनिष्पन्द (anuttama-niṣpanda) adj. having excellent manifestation तत्समस्तसुखासारसीमान्तं साधवो विदुः । तदनुत्तमनिष्पन्दं परमाहू रसायनम् YogVā. ii. 13. 43.

अनुत्तमन्यु (ánutta-manyu) adj. of invincible wrath इन्द्रं वाणी-रन्तुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं दधिरे सहस्रैः RV. vii. 31. 12 (Śāy. केनाप्यनुत्तोऽ-बाधितो मन्युः क्रोधो यस्य सः); SV. II. ix(1). 11. 3; इन्द्रमुक्थानि वावृधुः ... । अनुत्तमन्युमुजरम् RV. viii. 6. 35; स सुकतू रणित्वा यः सुतेष्वनुत्तमन्युयो अहेव रेवान् RV. viii. 96. 19.

अनुत्तमपद (anuttama-pada) n. supreme state त एव पुरुषार्थस्य भाजनं पुरुषोत्तमाः । अनुत्तमपदालम्बि मनो येषां गतज्वरम् YogVā. ii. 13. 25; ज्ञस्य ... अनुत्तमपदाम्भोददृष्टयः शास्त्रदृष्टयः YogVā. iv. 57. 47.

अनुत्तमपूरुष (anuttama-pūruṣa) m. best person सदा तूत्तमपूरुषाः (v. l. सदानुत्तमपूरुषाः) । स्मरन्ति सुकृतान्येव MahāBhā. ii. 64. 8.

अनुत्तमपौरुष (anuttama-pauruṣa) adj. possessing excellent valour पित्रा न यत्कृतमनुत्तमपौरुषेण ... तत् पश्य तात कृतमथ मयाजिमुधिन RāmC. 36. 64

अनुत्तमप्रकृति (anuttama-prakṛti) adj. of inferior nature अनुत्तम-प्रकृतिषु बाहुल्येन हासादयो भवन्ति । पामरप्रायः सर्वोऽपि हसति शोचति विभेति परनिन्दामाद्रियते AbhinBhā. i. 282. 13 (on 6. 31); Kāvyaṅu. (He.) 77. 11.

अनुत्तमप्रतिम (anuttama-pratima) adj. having the best pratimā (i. e. portion of the head between the tusks of an elephant) तेषाम् ... द्विरदानां ततिमनुत्तमप्रतिमानाम् ... सोऽनैषीदन्तम् YudhiVi. 7. 54.

अनुत्तमफल (anuttama-phala) n. excellent fruit भक्ष्यमन्नं तथा पेयमनुत्तमफलानि च । हुत्वा चासौ ततः पिण्डान्निर्वेपेक्षिणामुखः VāyuP. ii. 14. 37.

अनुत्तमफलोदक (anuttamaphalodarka) adj. culminating in the most excellent result आपातमधुरारम्भं मध्ये सौभाग्यवर्धनम् । अनुत्तमफलोदकं पुण्यं त्वदनुशासनम् YogVā. v. 4. 31.

अनुत्तमभावत् (anuttamabhā-va(n)t) adj. possessing excellent lustre मुनिरनुत्तमभावन्तम् ... भरतश्रेष्ठं (युधिष्ठिरम्) समगात् YudhiVi. 3. 30.

अनुत्तमम् (anuttamam) adv. in the best possible manner तासु धर्मप्रजां वक्ष्ये यथाक्रममनुत्तमम् LiṅgaP. i. 5. 34.

अनुत्तममन्त्रिक (anuttama-māntrika) m. best conjurer, best sorcerer जितवान्यतिशेखरोऽभिनवगुप्तमनुत्तममन्त्रिकम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 16. 1.

अनुत्तमयुग (anuttama-yuga) n. inferior aeon or age असच्छास्त्राणां चानुत्तमयुगवर्मेहासाविष्करणचिकीर्षेवेश्वरेणोक्तानामुत्पत्तिः शास्त्रेष्वेवमेव प्रसिद्धेः Aparā. 1052. 3 (on 3. 242)

अनुत्तमरूपवेषा (anuttama-rūpaveṣā) adj. (f.) having excellent or beautiful form and dress अनुत्तमरूपवेषां तामुद्विषति मनो भगवन्मदीयम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 3. 26.

अनुत्तमर्ग (an-uttamarṅga) m. other than a creditor देवदत्ताय शतं धारयति ग्रामे । अत्र ग्रामस्यानुत्तमर्गस्य न (संप्रदानसंज्ञा) Prasā. i. 415. 21.

अनुत्तमवर्णिनीत्व (anuttamavarṇinī-tva) n. the state of being a